

آشورات دانشگاه ادیان و مذاهب

عزید جدید

مقدمه‌ای تاریخی بر نوشته‌های مسیحی قدیم

بارت دی. ارمان

ترجمه

حسین توفیقی

عهد جدید

مقدمه‌ای تاریخی بر نوشته‌های مسیحی قدیم

این اثر ترجمه‌ای است از:

The New Testament
a Historical Introduction to
the Early Christian Writings, 2nd ed.

Bart D. Ehrman (Oxford University Press, 2000)

سرشناسه	ایرمان، بارت دی، ۱۹۵۵ -	Ehrman, Bart D.
عنوان و نام پدیدآور	عهد جدید: مقدمه‌ای تاریخی بر نوشته‌های مسیحی قدیم / بارت دی. ایرمان؛ ترجمه حسین توفیقی	
مشخصات نشر	قم: انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب، ۱۴۰۲.	
مشخصات ظاهری	۸۴۸ ص.	
یادداشت	عنوان اصلی:	
	The New Testament :a Historical Introduction to the Early Christian Writings, 2nd ed. 2000.	
یادداشت	واژه‌نامه.	
عنوان دیگر	مقدمه‌ای تاریخی بر نوشته‌های مسیحی قدیم.	
فروست	انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب؛ ۲۱۷.	
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۹۸۵۲-۳۷-۸	
وضعیت فهرست نویسی	فیا.	
موضوع	کتاب مقدس. عهد جدید -- مقدمه	
	Bible. New Testament -- Introductions	
شناسه افزوده	توفیقی، حسین، ۱۳۳۰ - ، مترجم.	
شناسه افزوده	دانشگاه ادیان و مذاهب.	
شناسه افزوده	دانشگاه ادیان و مذاهب. معاونت پژوهشی.	
رده بندی کنگره	۲۳۳۰/۲/ع۹ ب۲ :BS	
رده بندی دیویی	۲۲۵/۶۷	
شماره کتابشناسی ملی	۹۰۸۲۵۸۴	

عهد جدید

مقدمه‌ای تاریخی بر نوشته‌های مسیحی قدیم

بارت دی. ارمان

ترجمه
حسین توفیقی

اشارات و انگاره‌های ایمان و مذهب

معاونت پژوهشی

۱۴۰۲

قم، پردیسان، روبه روی مسجد امام صادق (علیه السلام)، دانشگاه ادیان و مذاهب.

تلفن: ۱۳-۰۲۵-۳۲۸۰۲۶۱۰، ۰۲۵-۳۲۸۰۳۱۷۱

تلفکس مرکز پخش و فروش: ۰۲۵-۳۲۸۰۶۶۵۲

فروشگاه اینترنتی:

@Libadyan

@ketabsara_adyan

www.Adyanpub.com

مقدمه

مقدمه‌ای تاریخی بر نوشته‌های مسیحی قدیم

- نویسنده: بارت دی. ارمان
- مترجم: حسین توفیقی
- ناشر: انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
- نوبت چاپ: اول، تابستان ۱۴۰۲
- چاپ: مؤسسه بوستان کتاب
- طراح: مهدی محمدی شجاعی، شهرام بردبار
- صفحه آرا: نیره نجفی
- شمارگان: ۵۰۰ نسخه
- مرجع قیمت: وبسایت رسمی انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب
- شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۵۲-۳۷-۸

(کلیه حقوق محفوظ و مخصوص ناشر است)

تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه (از قبیل چاپ، فتوکپی، الکترونیکی، صوت و تصویر) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع و پیگرد قانونی دارد.

فهرست

فصل اول: عهد جدید چیست؟ / ۲۹

۲۳.....	یادداشت مترجم
۲۵.....	مقدمه
۳۱.....	تنوع مسیحیت قدیم
۳۲.....	مسیحیان یهودی مسلک معتقد به پسر خواندگی
۳۳.....	مسیحیان مرقیونی
۳۵.....	مسیحیان گنوسی
۳۷.....	مسیحیان «پیش‌راست‌کیش»
۳۹.....	قانون کتاب مقدس عهد جدید
۳۹.....	عهد جدید: برخی آگاهی‌های بنیادین
۴۱.....	سایر مکتوبات مسیحیت قدیم
۴۲.....	فراهم شدن قانون عهد جدید
۴۴.....	مستلزمات بررسی ما
۴۵.....	گشت و گذار
۴۸.....	خانه ۱.۱ قانون کتاب مقدس
۴۸.....	خانه ۱.۲ کتاب مقدس عبری یا همان عهد عتیق مسیحیان
۵۲.....	خانه ۱.۳ «مبدأ تاریخ عام» و «پیش از مبدأ تاریخ عام»
۵۳.....	خانه ۱.۴ چارچوب عهد جدید
۵۴.....	خانه ۱.۵ عهد جدید: گروهی دیگر از مسائل
۵۵.....	خانه ۱.۶ قانون عهد جدید

فصل دوم: جهان سنت‌های مسیحی قدیم / ۵۷

۵۷.....	از کجا آغاز کنیم؟
۶۰.....	یک زندگی جالب توجه

محیط عهد جدید: جهان یونانی-رومی.....	۶۱
دینداری یونانی-رومی: یک طرح اساسی.....	۶۱
جادو و رمز در ادیان یونانی-رومی.....	۶۹
فلسفه و دین در جهان یونانی-رومی.....	۷۲
خانه ۲.۱ مشرکان و امت‌ها.....	۷۴
خانه ۲.۲ جهان یونانی-رومی.....	۷۴
خانه ۲.۳ امپراطوری روم.....	۷۶
خانه ۲.۴ حاکمان الاهی به عنوان خدایان نجات‌بخش.....	۷۷
خانه ۲.۵ مسیحیت به عنوان یک آیین رمزی.....	۷۷
خانه ۲.۶ جهان مسیحیت قدیم.....	۷۸

فصل سوم: زمینه یهودی عیسی و پیروانش / ۷۹

یهودیت به عنوان یک دین یونانی-رومی.....	۸۰
توحید: اعتقاد به خدای واحد حقیقی.....	۸۱
عهد: پیمان بنی اسرائیل با خدا.....	۸۳
شریعت: تکالیف عهدی بنی اسرائیل.....	۸۳
معبد و کنیسه: اماکن عبادی بنی اسرائیل.....	۸۵
گونه‌های یهودیت قدیم.....	۸۸
بحران‌های سیاسی فلسطین و انشعابات آنها.....	۸۸
شکل‌گیری فرقه‌های یهودی.....	۹۱
فریسیان.....	۹۲
صدوقیان.....	۹۴
اسنیان.....	۹۵
«فلسفه چهارم».....	۹۷
زمینه یهودی سنت‌های مربوط به عیسی.....	۹۸
خانه ۳.۱ ترجمه سبعینیه: ترجمه کتاب مقدس عبری به زبان یونانی.....	۹۹
خانه ۳.۲ فلاویوس یوسیفوس.....	۱۰۰
خانه ۳.۳ وحی الاهی در طول‌مارهای بحر المیت.....	۱۰۱
خانه ۳.۴ زنان در کنیسه‌ها.....	۱۰۳
خانه ۳.۵ چند یهودی معجزه‌کننده دیگر که «پسر خدا» نامیده شده‌اند.....	۱۰۴
خانه ۳.۶ جهان یهودی مسیحیت قدیم.....	۱۰۵

فصل چهارم: سنت‌های عیسی در زمینه یونانی-رومی آنها / ۱۰۷

سنت‌های شفاهی آن سوی اناجیل	۱۰۸
ماهیت سنت‌های انجیلی	۱۱۳
یک شاهد	۱۱۵
نتیجه‌گیری: سنت‌های قدیم در باره عیسی	۱۱۹
گشت و گذار	۱۲۰
خانه ۴.۱ شفاهی و مکتوب در جهان باستان	۱۲۲
خانه ۴.۲ مقایسه گزارش مرقس و یوحنا در باره زمان مرگ عیسی	۱۲۳
خانه ۴.۳ سنت‌های عیسی	۱۲۴

فصل پنجم: اناجیل مسیحی / ۱۲۵

مقدمه‌ای ادبی و تاریخی	۱۲۵
مسئله نوع ادبی	۱۲۶
زندگینامه به عنوان یک نوع ادبی یونانی-رومی	۱۲۸
اناجیل به عنوان زندگینامه‌های باستانی	۱۳۰
خانه ۵.۱ سخن پلوتارک در باره زندگینامه	۱۳۱
خانه ۵.۲ اناجیل مسیحی	۱۳۲

فصل ششم: عیسی پسر خدا که رنج کشید / ۱۳۳

انجیل به روایت مرقس	۱۳۳
ابتدای انجیل مرقس: عیسی مسیحا و پسر خدایی که تحقق عهد عتیق است	۱۳۴
عیسی پسر مقتدر خدا	۱۳۷
عیسی پسر خدا که با او مخالفت شد	۱۳۸
عیسی پسر خدا که بد فهمیده شد	۱۴۰
عیسی پسر خدا که به او اعتراف شد	۱۴۱
عیسی پسر خدا که رنج کشید	۱۴۳
عیسی پسر خدا که مصلوب شد	۱۴۵
عیسی پسر خدا که مورد حمایت قرار گرفت	۱۴۷
نتیجه‌گیری: مرقس و خوانندگانش	۱۴۸
خانه ۶.۱ مسیحای یهودی	۱۵۰
خانه ۶.۲ کاتبان یهودی، هیرودیس‌یان و رؤسای کهنه	۱۵۱
خانه ۶.۳ مخالفان عیسی در انجیل مرقس	۱۵۲
خانه ۶.۴ عیسی شفا دهنده خشمگین	۱۵۲

خانۀ ۶.۵ راز مسیحایی در انجیل مرقس.....	۱۵۳
خانۀ ۶.۶ پسر خدا و پسر انسان.....	۱۵۴
خانۀ ۶.۷ اتهام کفرگویی در انجیل مرقس.....	۱۵۵
خانۀ ۶.۸ انجیل مرقس.....	۱۵۶

فصل هفتم: مسأله اناجیل همدید و اهمیت آن برای تفسیر / ۱۵۷

شیوه‌های بررسی اناجیل.....	۱۵۷
مسأله اناجیل همدید.....	۱۵۸
ادله تقدم انجیل مرقس.....	۱۶۰
منبع Q.....	۱۶۳
منابع M و L.....	۱۶۴
اهمیت روش‌شناسانه فرض وجود چهار منبع.....	۱۶۵
خانۀ ۷.۱ اصلاح یک مشکل بالقوه در گزارش مرقس.....	۱۶۵
خانۀ ۷.۲ محتویات نسخه Q.....	۱۶۷
خانۀ ۷.۳ مسأله اناجیل همدید.....	۱۶۸

فصل هشتم: عیسی، مسیحای یهودی / ۱۶۹

انجیل به روایت متی.....	۱۶۹
اهمیت اوایل: عیسی، مسیحای یهودی در تحقق محتوای کتاب مقدس یهودی.....	۱۷۱
نسب‌نامه عیسای مسیحا.....	۱۷۲
تولد مسیحا.....	۱۷۴
پادشاه رده‌ده یهودیان.....	۱۷۷
عیسی و پیشگام او از چشم‌انداز متی.....	۱۷۸
چهره عیسی در انجیل متی: موعظه روی کوه، نقطه آغاز.....	۱۸۱
عیسی: موسای جدید و شریعت جدید.....	۱۸۲
عیسی و شریعت.....	۱۸۴
پیروان عیسی و شریعت.....	۱۸۴
عمل به شریعت.....	۱۸۶
عیسی و آیین‌های یهودی مقرر در تورات.....	۱۸۷
رد شدن عیسی از سوی رهبران یهود.....	۱۸۹
مصیبت عیسی در انجیل متی.....	۱۹۱
انجیل متی و خوانندگانش.....	۱۹۲
خانۀ ۸.۱ طرح چهارده‌تایی در انجیل متی.....	۱۹۴

خانۀ ۸.۲ زنان در نسب‌نامه انجیل متی.....	۱۹۵
خانۀ ۸.۳ قاعدۀ زرین.....	۱۹۶
خانۀ ۸.۴ افراد غیراسرائیلی در جامعۀ متی.....	۱۹۷
خانۀ ۸.۵ آیا متی یک تن یهودی بود؟.....	۱۹۹
خانۀ ۸.۶ انجیل متی.....	۲۰۰

فصل نهم: عیسی منجی جهانیان / ۲۰۱

شیوۀ تطبیقی و انجیل لوقا.....	۲۰۲
اجمالی تطبیقی در بارۀ این انجیل.....	۲۰۵
مقدمۀ انجیل لوقا.....	۲۰۵
داستان تولد عیسی در انجیل لوقا از چشم‌اندازی تطبیقی.....	۲۰۹
تصویری از شیوۀ تطبیقی: شهر یوسف و مریم.....	۲۰۹
نجات یهودیان: توجه لوقا به معبد.....	۲۱۱
نجات امت‌ها: توجه لوقا به همهٔ جهان.....	۲۱۴
از یهودیان به امت‌ها: عیسی نبی رداشته طبق ترسیم لوقا.....	۲۱۵
تأکیدات مشخص لوقا در سراسر انجیل وی.....	۲۱۷
عیسای نبی.....	۲۱۷
مرگ عیسی در انجیل لوقا.....	۲۲۱
تبشیر امت‌ها.....	۲۲۲
طرح الاهی.....	۲۲۳
به تعویق افتادن آخرالزمان.....	۲۲۳
مستلزمات اجتماعی در انجیل لوقا.....	۲۲۴
نتیجہ‌گیری: انجیل لوقا در چشم‌انداز تطبیقی.....	۲۲۵
خانۀ ۹.۱ دفاعیه‌نگاری در اوایل مسیحیت.....	۲۲۶
خانۀ ۹.۲ مشکلات تاریخی گزارش تولد عیسی در انجیل لوقا.....	۲۲۷
خانۀ ۹.۳ باردار شدن باکره در اناجیل متی و لوقا.....	۲۲۷
خانۀ ۹.۴ عرق خونین عیسی در انجیل لوقا.....	۲۲۸
خانۀ ۹.۵ عیسی به عنوان شهیدی پارسا.....	۲۲۹
خانۀ ۹.۶ پایه‌گذاری عشای ربانی در انجیل لوقا.....	۲۳۰
خانۀ ۹.۷ انجیل لوقا.....	۲۳۱

فصل دهم: دومین کتاب لوقا / ۲۳۳

نوع ادبی کتاب اعمال رسولان و اهمیت آن.....	۲۳۴
--	-----

۲۳۷	رویکرد موضوعی به کتاب اعمال رسولان
۲۳۸	از انجیل به اعمال: انتقال در مقدمه کتاب
۲۴۲	موضوعات سخنرانی‌های اعمال رسولان
۲۴۲	سخنرانی برای مؤمنان مسیحی
۲۴۷	سخنرانی‌های تبشیری: سخنرانی پطرس در روز پنتیکاست
۲۵۰	سخنرانی‌های دفاعیه‌ای: توسل نهایی پولس به رم
۲۵۳	نتیجه‌گیری: مؤلف و موضوعات او در زمینه
۲۵۹	خانه ۱۰.۱ آیا کتاب اعمال رسولان یک داستان بلند قدیمی است؟
۲۶۰	خانه ۱۰.۲ دو مرد اسرارآمیز در گزارش لوقا
۲۶۱	خانه ۱۰.۳ صنعت ادبی لوقا در داستان نویسی (۱)
۲۶۲	خانه ۱۰.۴ صنعت ادبی لوقا در داستان نویسی (۲)
۲۶۲	خانه ۱۰.۵ مرگ یهودای اسخریوطی
۲۶۳	خانه ۱۰.۶ مسیحیت پیش از پولس
۲۶۴	خانه ۱۰.۷ کتاب اعمال رسولان

فصل یازدهم: عیسی انسانی که از آسمان فرستاده شد / ۲۶۷

۲۶۷	انجیل به روایت یوحنا
۲۶۹	انجیل یوحنا از چشم‌انداز ادبی-تاریخی
۲۷۲	انجیل یوحنا از چشم‌انداز موضوعی
۲۷۳	انجیل یوحنا از چشم‌انداز تطبیقی
۲۷۴	مقایسه محتوا
۲۷۵	مقایسه تأکیدات
۲۷۹	انجیل یوحنا از چشم‌انداز ویرایشی
۲۸۰	شواهدی از منابع انجیل یوحنا
۲۸۴	ویژگی منابع یوحنا
۲۸۶	شیوه اجتماعی-تاریخی
۲۸۸	انجیل یوحنا از چشم‌انداز اجتماعی-تاریخی
۲۸۹	مسیح‌شناسی‌های متنوع در جامعه یوحنایی
۲۹۱	تاریخ جامعه یوحنایی
۲۹۵	مؤلف انجیل چهارم
۲۹۶	خانه ۱۱.۱ آیات عیسی در انجیل چهارم
۲۹۷	خانه ۱۱.۲ «یهودیان» در انجیل چهارم
۲۹۸	خانه ۱۱.۳ عیسی و سخنان «من ... هستم» در انجیل یوحنا

خانۀ ۱۱.۴	مرگ شاگرد محبوب در جامعۀ یونانی	۲۹۸
خانۀ ۱۱.۵	انجیل یوحنا فاقد مطالب مکاشفہ گرایانه است	۲۹۹
خانۀ ۱۱.۶	آیا نخستین مسیحیان عیسی را خدا می دانستند؟	۳۰۰
خانۀ ۱۱.۷	انجیل یوحنا	۳۰۱

فصل دوازدهم: از عیسای یوحنا تا مسیح گنوسی / ۳۰۳

رساله های یوحنا و فراتر از آنها	۳۰۳
مسائل مربوط به نوع ادبی و مؤلف	۳۰۴
ادبیات رساله ای عهد جدید و شیوۀ زمینه ای	۳۰۷
رساله های یونانی از چشم انداز زمینه ای	۳۰۹
تأملاتی در شیوۀ زمینه ای	۳۱۲
آن سوی جامعۀ یونانی: پیدایش گنوسی گری مسیحی	۳۱۴
دشواری های تعریف، منابع و تعیین تاریخ آنها	۳۱۵
گنوسیان و جامعۀ یونانی	۳۲۴
خانۀ ۱۲.۱ نامه ای از مصر دوره یونانی-رومی	۳۲۵
خانۀ ۱۲.۲ انجیل و رساله های یوحنا: چند شباهت موضوعی	۳۲۶
خانۀ ۱۲.۳ شیوه های بررسی عهد جدید	۳۲۶
خانۀ ۱۲.۴ کلیساهای خانگی در آغاز مسیحیت	۳۲۷
خانۀ ۱۲.۵ رساله های یونانی	۳۲۸
خانۀ ۱۲.۶ یک گنوسی را چگونه می توان شناخت؟	۳۲۸
خانۀ ۱۲.۷ گنوسیان و کتاب مقدس یهودی	۳۲۹
خانۀ ۱۲.۸ گنوسی گری	۳۳۰

فصل سیزدهم: عیسی از چشم اندازهای مختلف / ۳۳۱

سایر اناجیل آغاز مسیحیت	۳۳۱
اناجیل داستانی	۳۳۳
اناجیل مسیحیان یهودی مسلک	۳۳۳
انجیل مرقیون	۳۳۶
اناجیل گفتاری	۳۳۷
انجیل توماس	۳۳۷
مذاکرات مکاشفہ گرایانه	۳۴۳
اناجیل کودکی	۳۴۴
اناجیل مصیبت	۳۴۷

۳۴۸.....	انجیل پطرس.....
۳۵۲.....	مکاشفه پطرس به زبان قبطی.....
۳۵۴.....	انجیل یهودای اسخریوطی.....
۳۵۷.....	نتیجه گیری: اناجیل دیگر.....
۳۵۸.....	خانه ۱۳.۱ انجیل ایونیان و هماهنگی های قدیم اناجیل.....
۳۵۹.....	خانه ۱۳.۲ یهودا توماس به عنوان همزاد عیسی.....
۳۶۰.....	خانه ۱۳.۳ سخنان قدیم تر انجیل توماس.....
۳۶۲.....	خانه ۱۳.۴ اناجیل دیگر.....

فصل چهاردهم: عیسای تاریخی / ۳۶۳

۳۶۴.....	مشکلات منابع.....
۳۶۵.....	منابع غیرمسیحی.....
۳۶۶.....	منابع مشرکان.....
۳۶۸.....	منابع یهودیان.....
۳۷۰.....	منابع مسیحیان.....
۳۷۰.....	آن سوی اناجیل عهد جدید.....
۳۷۱.....	اناجیل عهد جدید.....
۳۷۳.....	استفاده از منابع: برخی از قواعد کلی.....
۳۷۳.....	هرچه قدیم تر بهتر.....
۳۷۴.....	شایستگی های الاهیاتی / ناشایستگی های تاریخی.....
۳۷۵.....	توجه به جانبداری ها.....
۳۷۵.....	معیارهای ویژه و دلایل آنها.....
۳۷۶.....	تواتر: معیار گواهی مستقل.....
۳۷۷.....	چه سخن غریبی: معیار عدم مشابهت.....
۳۸۱.....	تطابق: معیار اعتبار زمینه ای.....
۳۸۲.....	نتیجه گیری: بازسازی زندگی عیسی.....
۳۸۳.....	خانه ۱۴.۱ مسیحیت همچون خرافه ای در جهان رومی.....
۳۸۳.....	خانه ۱۴.۲ گواهی فلاویوس یوسیفوس.....
۳۸۴.....	خانه ۱۴.۳ آرامی گرایی معیاری برای اعتبار.....
۳۸۵.....	خانه ۱۴.۴ یهودا و جوجه ای که در حال کباب شدن بود.....
۳۸۶.....	خانه ۱۴.۵ منابعی برای عیسای تاریخی.....

فصل پانزدهم: گشت و گذار / ۳۸۷

۳۸۷.....	مورخ و مسأله معجزه
۳۸۸.....	معجزات در جهان امروزی و در عهد باستان
۳۹۰.....	مورخ و شیوه تاریخ‌نگاری
۳۹۳.....	خانه ۱۵.۱ مسأله معجزات

فصل شانزدهم: عیسی در زمینه / ۳۹۵

۳۹۶.....	شیوه‌های عمومی مقاومت در برابر ظلم
۳۹۸.....	اعتراض‌های ساکت
۳۹۹.....	قیام‌های فاقد خشونت
۴۰۰.....	بیانات نبوی
۴۰۰.....	شورش‌های خشونت‌آمیز
۴۰۲.....	اندیشه‌ای برای مقاومت
۴۰۳.....	ثبوت
۴۰۴.....	بدبینی
۴۰۴.....	حمایت
۴۰۵.....	قریب‌الوقوع بودن
۴۰۶.....	عیسی در زمینه مکاشفه‌گرایانه‌اش
۴۰۷.....	بررسی معیارهای ویژه
۴۰۸.....	معیار اعتبار زمینه‌ای
۴۰۸.....	معیار عدم مشابهت
۴۱۰.....	معیار گواهی مستقل
۴۱۱.....	آغاز و انجام کلیدهایی برای میانه
۴۱۳.....	خانه ۱۶.۱ نبوت و مکاشفه‌گرایی
۴۱۳.....	خانه ۱۶.۲ یهودیت فلسطینی در قرن اول
۴۱۴.....	خانه ۱۶.۳ ای شهر کوچک، ناصره
۴۱۵.....	خانه ۱۶.۴ عیسی در صفوریه
۴۱۷.....	خانه ۱۶.۵ عیسی به عنوان یک نبی مکاشفه‌گرا

فصل هفدهم: عیسی، نبی مکاشفه‌گرا / ۴۱۹

۴۲۰.....	کارهای مکاشفه‌گرایانه عیسی
۴۲۰.....	تصلیب
۴۲۰.....	حادثه معبد

۴۲۲.....	معاشرت‌های عیسی
۴۲۵.....	شهرت عیسی به اخراج ارواح پلید و شفای بیماران
۴۲۷.....	خلاصه: کارهای عیسی
۴۲۸.....	تعالیم مکاشفه‌گرایانه عیسی
۴۳۳.....	مرگ مکاشفه‌گرایانه عیسی
۴۳۷.....	خانه ۱۷.۱ توجیه سنت‌های مکاشفه‌گرایانه: جست‌وجوی گمشده‌ها
۴۳۸.....	خانه ۱۷.۲ توجیه سنت‌های مکاشفه‌گرایانه: به دست آوردن یک تاریخ
۴۳۹.....	خانه ۱۷.۳ آیا عیسی یک فیلسوف کلبی بوده است؟
۴۴۱.....	خانه ۱۷.۴ حادثه معبد به عنوان یک تمثیل عملی
۴۴۱.....	خانه ۱۷.۵ یک عیسای مکاشفه‌گرای دیگر
۴۴۲.....	خانه ۱۷.۶ آیا عیسی زن و بچه داشته است؟
۴۴۳.....	خانه ۱۷.۷ منجی کیهانی قوم اسرائیل
۴۴۴.....	خانه ۱۷.۸ عیسی و «ارزش‌های خانواده»
۴۴۶.....	خانه ۱۷.۹ عیسی و یهودای خائن
۴۴۷.....	خانه ۱۷.۱۰ عیسی، نبی مکاشفه‌گرا

فصل هجدهم: از عیسی به اناجیل / ۴۴۹

۴۵۰.....	آغاز مسیحیت
۴۵۱.....	رستاخیز عیسی از چشم‌انداز مکاشفه‌گرایی
۴۵۴.....	مرگ عیسی طبق کتاب مقدس
۴۵۷.....	ظهور فهم‌های گوناگون در باره عیسی
۴۵۸.....	خانه ۱۸.۱ زنان و قبر خالی
۴۶۰.....	خانه ۱۸.۲ عیسی، مسیحا و رستاخیز
۴۶۰.....	خانه ۱۸.۳ رنج کشیدن نیابتی در شهیدشناسی‌های یهودی و ادبیات یونانی-رومی
۴۶۲.....	خانه ۱۸.۴ از عیسی به اناجیل

فصل نوزدهم: پولس رسول / ۴۶۳

۴۶۵.....	تحقیق در باره پولس: دشواری‌های روش‌شناسانه
۴۶۵.....	مسأله متحولات پولسی
۴۶۷.....	مسأله کتاب اعمال رسولان
۴۷۱.....	موردی بودن نامه‌های پولس
۴۷۲.....	زندگی پولس
۴۷۳.....	پولس فریسی

۴۷۶.....	مسیحی شدن پولس و پیامدهای آن.....
۴۷۹.....	تأیید دیدگاه‌های پولس در پرتو رستاخیز عیسی.....
۴۸۰.....	بازسازی دیدگاه‌های پولس در پرتو رستاخیز عیسی.....
۴۸۳.....	پولس رسول.....
۴۸۵.....	خانه ۱۹.۱ مجموع نوشته‌های پولس.....
۴۸۶.....	خانه ۱۹.۲ سایر منابع زندگی پولس.....
۴۸۶.....	خانه ۱۹.۳ پولس چه شکلی داشته است؟.....
۴۸۷.....	خانه ۱۹.۴ پولس در راه دمشق.....
۴۸۸.....	خانه ۱۹.۵ پولس و رسالت او.....

فصل بیستم: پولس و رسالت او / ۴۸۹

۴۹۰.....	تأسیس کلیسا در تسالونیکي.....
۴۹۱.....	شیوه کار پولس.....
۴۹۴.....	پیام پولس.....
۴۹۷.....	اوایل کلیسای تسالونیکي: چشم‌اندازی اجتماعی-تاریخی.....
۵۰۰.....	کلیسای تسالونیکي پس از رفتن پولس.....
۵۰۳.....	مشکل اصلی جماعت.....
۵۰۵.....	نتیجه‌گیری: پولس رسول.....
۵۰۶.....	خانه ۲۰.۱ قواعدی برای انجمن‌های خصوصی.....
۵۰۷.....	خانه ۲۰.۲ بدگویی از مسیحیان و منحرف و مجرم خواندن آنان.....
۵۰۸.....	خانه ۲۰.۳ سرگردانی تسالونیکیان.....
۵۰۹.....	خانه ۲۰.۴ رساله اول به تسالونیکیان.....

فصل بیست و یکم: پولس و بحران‌های کلیساهای او / ۵۱۱

۵۱۲.....	رساله اول به قرنتیان.....
۵۱۳.....	اوایل آن کلیسا.....
۵۱۷.....	تاریخ بعدی آن جامعه.....
۵۱۹.....	واکنش پولس به مسأله: پایان همچون کلیدی برای میانه.....
۵۲۳.....	خلاصه پیام انجیلی پولس به قرنتیان.....
۵۲۴.....	رساله دوم به قرنتیان.....
۵۲۴.....	یکپارچگی نامه.....
۵۲۶.....	تاریخ رابطه پولس با آن جامعه.....
۵۲۹.....	نکات فراگیر نامه.....

۵۳۱.....	رساله به غلاطیان
۵۳۱.....	مناسبت و هدف رساله
۵۳۳.....	واکنش پولس
۵۴۰.....	خلاصه: پولس و شریعت
۵۴۱.....	رساله به فیلیپیان
۵۴۲.....	یکپارچگی نامه
۵۴۴.....	نکات فراگیر نامه
۵۴۶.....	رساله به فلیمون
۵۴۶.....	مناسبت و هدف رساله
۵۴۹.....	بصیرت‌هایی در باره خدمت رسولی پولس
۵۵۰.....	خانه ۲۱.۱ انواع ممکن زندگی پس از مرگ
۵۵۱.....	خانه ۲۱.۲ رساله اول به قرنتیان
۵۵۲.....	خانه ۲۱.۳ تقسیم‌بندی رساله دوم به قرنتیان
۵۵۳.....	خانه ۲۱.۴ رساله دوم به قرنتیان
۵۵۴.....	خانه ۲۱.۵ منطق مخالفان در غلاطیه
۵۵۴.....	خانه ۲۱.۶ چرا پولس برای نفی اهمیت شریعت به شریعت متوسل می‌شود؟
۵۵۵.....	خانه ۲۱.۷ فقط خویش‌داری: انجیل پولس در باره پاکدامنی
۵۵۶.....	خانه ۲۱.۸ رساله به غلاطیان
۵۵۶.....	خانه ۲۱.۹ سرود مسیح در رساله به فیلیپیان
۵۵۸.....	خانه ۲۱.۱۰ آیا پولس به خودکشی می‌اندیشید؟
۵۵۹.....	خانه ۲۱.۱۱ رساله به فیلیپیان
۵۵۹.....	خانه ۲۱.۱۲ رساله به فلیمون

فصل بیست و دوم: انجیل به روایت پولس / ۵۶۱

۵۶۲.....	مناسبت و هدف نامه
۵۶۵.....	موضوع رساله به رومیان
۵۶۷.....	الگوهای پولس برای نجات
۵۶۸.....	الگوی قضایی
۵۶۹.....	الگوی شراکتی
۵۷۱.....	شباهت‌ها و تفاوت‌های این دو الگو
۵۷۲.....	سیر مدعای پولس
۵۷۵.....	نتیجه‌گیری: پولس و رومیان
۵۷۶.....	خانه ۲۲.۱ سال‌های آغازین کلیسای رم

خانۀ ۲۲.۲	انجیل پولس برای رومیان	۵۷۷
خانۀ ۲۲.۳	دو راه مختلف برای نجات نزد پولس؟	۵۷۸
خانۀ ۲۲.۴	الگوهای قضایی و شراکتی نجات نزد پولس	۵۷۹
خانۀ ۲۲.۵	سایر الگوهای نجات نزد پولس	۵۷۹
خانۀ ۲۲.۶	رساله به رومیان	۵۸۰

فصل بیست و سوم: آیا سنت ناکام می‌شود؟ / ۵۸۱

پولس در ارتباط با آنچه پیش از او فرا رسید	۵۸۲
پولس و سنت‌های مربوط به عیسی	۵۸۲
پولس و عیسای تاریخی	۵۸۷
پولس در ارتباط با آنچه پس از او فرا رسید	۵۸۹
پولس و یعقوب	۵۸۹
پولس و تکلا	۵۹۲
پولس و تیوداس	۵۹۳
نتیجه‌گیری: مسیحیت‌های پولسی	۵۹۴
خانۀ ۲۳.۱ عیسی و پولس: برخی از شباهت‌ها	۵۹۵
خانۀ ۲۳.۲ عیسی و پولس: برخی از تفاوت‌ها	۵۹۵
خانۀ ۲۳.۳ پولس در ارتباط با آنچه پیش از او و پس از او فرا رسید	۵۹۶

فصل بیست و چهارم: تقلید از سبک نگارش رسول / ۵۹۷

رساله‌های پولسی ثانوی و رساله‌های شبانی	۵۹۷
جعل کتاب در جهان باستان	۵۹۸
رساله‌های پولسی ثانوی	۶۰۲
رسالۀ دوم به تسالونیکیان	۶۰۲
رساله به کولسیان	۶۰۶
رساله به افسسیان	۶۱۱
رساله‌های شبانی	۶۱۶
رسالۀ اول به تیموتاؤس	۶۱۷
رسالۀ دوم به تیموتاؤس	۶۱۸
رساله به تیطس	۶۱۹
شرایط تاریخی و اعتبار رساله‌های شبانی	۶۲۰
واعظان	۶۲۳
اعتقادنامه	۶۲۵

۶۲۶.....	قانون کتاب مقدس
۶۲۷.....	نتیجه‌گیری: رساله‌های شبانی بعد از پولس
۶۲۸.....	خانه ۲۴.۱ رساله سوم پولس به تسالونیکیان
۶۲۸.....	خانه ۲۴.۲ رستاخیز مؤمنان نزد پولس و در رساله به کولسیان
۶۲۹.....	خانه ۲۴.۳ «قواعد خانواده» در رساله به کولسیان و به افسسیان
۶۳۰.....	خانه ۲۴.۴ زمان نجات نزد پولس و نویسنده رساله به افسسیان
۶۳۱.....	خانه ۲۴.۵ رساله‌های پولسی ثانوی
۶۳۱.....	خانه ۲۴.۶ سلسله مراتب کلیسایی در رساله‌های ایگناتیوس
۶۳۲.....	خانه ۲۴.۷ رساله‌های شبانی

فصل بیست و پنجم: از یاران مؤنث پولس تا زنان ترسانده‌شده / ۶۳۳

۶۳۳.....	آن شبان کلیسا
۶۳۴.....	زنان در کلیساهای پولس
۶۳۶.....	معاشرت عیسی با زنان
۶۳۹.....	فهم پولس از زنان در کلیسا
۶۴۱.....	زنان پس از پولس
۶۴۴.....	اندیشه‌های باستانی در باره جنسیت
۶۴۶.....	اندیشه جنسیت و کلیساهای پولسی
۶۴۸.....	خانه ۲۵.۱ مریم مجدلیه
۶۴۹.....	خانه ۲۵.۲ شباهت‌های مقطعی از رساله اول به تیموتاؤس با مقطعی از رساله اول به قرنتیان
۶۵۰.....	خانه ۲۵.۳ زنان در ابتدای مسیحیت

فصل بیست و ششم: مسیحیان و یهودیان / ۶۵۱

۶۵۳.....	تعریفی که مسیحیان قدیم از خودشان داشتند
۶۵۵.....	اتصال و برتری: رساله به عبرانیان
۶۵۶.....	نوشته، نویسنده و مخاطبان
۶۵۷.....	موضوع فراگیر آن موعظه: برتری مسیح
۶۵۹.....	شیوه استدلال نویسنده
۶۶۱.....	هدف نویسنده از مباحث خود
۶۶۳.....	رساله به عبرانیان و مسأله داشتن تعریفی از خود
۶۶۵.....	انقطاع و برتری: رساله برنابا
۶۶۹.....	نتیجه‌گیری: ظهور یهودستیزی مسیحی
۶۷۳.....	خانه ۲۶.۱ دیدگاه‌های متعارض مسیحیان قدیم در باره یهودیت

خانۀ ۲۶.۲ دیدگاه‌های متعارض در بارۀ مسیح در رساله به عبرانیان.....	۶۷۳
خانۀ ۲۶.۳ رساله به عبرانیان.....	۶۷۴
خانۀ ۲۶.۴ شه‌هزار سال و محاسبۀ آن.....	۶۷۵
خانۀ ۲۶.۵ علم اعداد در ابتدای مسیحیت.....	۶۷۶
خانۀ ۲۶.۶ رسالۀ برنابا.....	۶۷۷
خانۀ ۲۶.۷ خطبۀ ملیتو اهل سارد.....	۶۷۷

فصل بیست و هفتم: مسیحیان و مشرکان / ۶۷۹

رسالۀ اول پطرس و رساله‌های ایگناتیوس، شهادتنامۀ پلیکارپ، و ادبیات دفاعی‌ای بعدی.....	۶۷۹
آزار مسیحیان قدیم.....	۶۸۰
وضعیت حقوقی مسیحیان.....	۶۸۱
مسیحیان به عنوان بر هم زندگان صلح و امنیت.....	۶۸۳
آزار رسمی.....	۶۸۵
مسیحیان در جهانی مخالف: رسالۀ اول پطرس.....	۶۸۸
مخاطبان.....	۶۸۸
زمینۀ آزار.....	۶۸۹
واکنش نویسنده.....	۶۹۰
نویسنده رسالۀ اول پطرس.....	۶۹۱
مسیحیانی محکوم به مرگ: نامه‌های ایگناتیوس.....	۶۹۲
پیشینه تاریخی.....	۶۹۳
موضوعات فراگیر.....	۶۹۴
ایگناتیوس و آزار مسیحیان.....	۶۹۶
مسیحیانی در دادگاه: شهادتنامۀ پلیکارپ.....	۶۹۷
مسیحیانی در حال دفاع: ادبیات دفاعی‌ای بعدی.....	۷۰۰
خانۀ ۲۷.۱ جدایی مسیحیان از خانواده: مورد پرتوا.....	۷۰۳
خانۀ ۲۷.۲ گسترش مسیحیت.....	۷۰۴
خانۀ ۲۷.۳ رسالۀ اول پطرس.....	۷۰۶
خانۀ ۲۷.۴ دیدگاهی دیگر در بارۀ شهادت مسیحی.....	۷۰۶
خانۀ ۲۷.۵ نامه‌های ایگناتیوس.....	۷۰۷
خانۀ ۲۷.۶ شهادتنامۀ پلیکارپ.....	۷۰۸

فصل بیست و هشتم: مسیحیان و مسیحیان / ۷۰۹

رساله‌های یعقوب، دیداخه، پلیکارپ، اول کلمنت، یهودا و دوم پطرس.....	۷۰۹
--	-----

۷۱۱.....	رساله یعقوب.....
۷۱۳.....	دیدار.....
۷۱۷.....	رساله پلیکارپ به فیلیپیان.....
۷۲۰.....	رساله اول کلمنت.....
۷۲۳.....	رساله یهوذا.....
۷۲۵.....	رساله دوم پطرس.....
۷۲۸.....	نتیجه گیری: نزاع درون جوامع مسیحی قدیم.....
۷۲۹.....	خانه ۲۸.۱ توسعه دعای خداوند.....
۷۲۹.....	خانه ۲۸.۲ پلیکارپ و سنت مسیحی قدیم.....
۷۳۰.....	خانه ۲۸.۳ پرندگانی که زنده شدند و مسائل قرنیتان.....
۷۳۱.....	خانه ۲۸.۴ پطرس، ماهی دودی و بدعتگذاری که پرواز کرد.....
۷۳۲.....	خانه ۲۸.۵ درگیری های داخلی مسیحیان.....

فصل بیست و نهم: مسیحیان و کوسموس / ۷۳۳

۷۳۳.....	مکاشفه یوحنا، شبان هرماس و مکاشفه پطرس.....
۷۳۴.....	پایان جهان و مکاشفه یوحنا.....
۷۳۵.....	محتوا و ساختار کتاب مکاشفه.....
۷۳۷.....	کتاب مکاشفه از چشم اندازی تاریخی.....
۷۳۸.....	جهان بینی های مکاشفه گرایانه و نوع ادبی مکاشفه نگاری.....
۷۳۹.....	مکاشفه نگاری به عنوان یک نوع ادبی:.....
۷۳۹.....	توصیف کلی.....
۷۴۰.....	مکاشفه به عنوان یک نوع ادبی:.....
۷۴۰.....	ویژگی های ادبی خاص.....
۷۴۳.....	مکاشفه یوحنا در زمینه تاریخی اش.....
۷۵۰.....	شبان هرماس.....
۷۵۳.....	مکاشفه پطرس.....
۷۵۵.....	خانه ۲۹.۱ کتاب مکاشفه از مکتوبات زیرزمینی.....
۷۵۵.....	خانه ۲۹.۲ مؤلف کتاب مکاشفه در کلیسای قدیم.....
۷۵۶.....	خانه ۲۹.۳ کپی رایت به صورت لعنت نامه.....
۷۵۷.....	خانه ۲۹.۴ تفسیرهای آینده گرایانه کتاب مکاشفه.....
۷۵۸.....	خانه ۲۹.۵ کتاب مکاشفه.....
۷۵۹.....	خانه ۲۹.۶ شبان هرماس و قانون موراتوری.....

فصل سی ام: پسگفتار / ۷۶۱

۷۶۱.....	آیا ما عهد جدید اصلی را در اختیار داریم؟
۷۶۲.....	دست‌نویس‌های عهد جدید
۷۶۹.....	گونه‌های تغییرات در دست‌نویس‌های موجود
۷۶۹.....	تغییرات غیر عمدی
۷۷۱.....	تغییرات عمدی
۷۷۳.....	معیارهایی برای دست یافتن به متن اصلی
۷۷۷.....	نتیجه‌گیری: متن اصلی عهد جدید
۷۷۸.....	خانه ۳۰.۱ ۳۰/۰۰۰ نسخه بدل؟!
۷۷۹.....	خانه ۳۰.۲ شماره‌گذاری فصول و فقرات
۷۸۰.....	خانه ۳۰.۳ زنان در دست‌نویس‌های عهد جدید
۷۸۱.....	خانه ۳۰.۴ آیا آموزه تثلیث صریحاً در عهد جدید تعلیم داده شده است؟
۷۸۲.....	خانه ۳۰.۵ متن عهد جدید
۷۸۳.....	واژه‌نامه
۸۰۹.....	نمایه

یادداشتی از مترجم

خواندن سطور کتاب کار همه ماست، اما خواندن «بین سطور» هنری است که به دانشمندان اختصاص دارد. آنان هنگام بررسی متون باستانی می‌کوشند از ظاهر عبارات به باطن آنها راه یابند و اوضاع تاریخی و اجتماعی و سیاسی و انگیزه‌های نویسندگان را طبق اصول و معیارهایی از عباراتشان به دست آرند.

کتاب حاضر پژوهشی جامع و عالمانه در باره کتاب عهد جدید مسیحیان است که مؤلف دانشمند آن بین سطور عهد جدید را بر اساس آن اصول و معیارها خوانده و به نتایج ارزشمندی دست یافته است. فراوانی مطالب کتاب و استواری آنها واقعاً اعجاب‌انگیز است. در اینجا باید اشاره کنم که من برای ترجمه این کتاب از راهنمایی‌های استاد ارجمند جناب دکتر حاج محمد لگنهاوزن بسیار برخوردار بوده‌ام و به همین مناسبت تقدیر و تشکر صمیمانه خودم را به حضور ایشان تقدیم می‌کنم.

همچنین از حضرت حجت الاسلام والمسلمین آقای حاج سید ابوالحسن نواب (ریاست محترم دانشگاه ادیان و مذاهب)، حضرت حجت الاسلام والمسلمین آقای دکتر مهدی فرمانیان (معاون محترم پژوهشی)، جناب آقای مهدی عیوضی (مدیر محترم پژوهش)، جناب آقای مهدی محمدی شجاعی (مدیر محترم انتشارات دانشگاه ادیان و مذاهب)، جناب آقای علی مصدق، آقای شهرام بردبار و سرکار خانم نیره نجفی و همکاران محترمشان در انتشارات دانشگاه صمیمانه تشکر می‌کنم.

و از همسر مهربانم سرکار خانم مریم نظری که برای پی‌گیری کارهای علمی اینجانب محیط آرامی را آماده کرده است، بسیار متشکرم.

اکنون قلم را در کف نویسنده می‌گذارم و شما خواننده فرهیخته و گرامی را به خدای مهربان می‌سپارم.

قم - نوروز ۱۴۰۱

حسین توفیقی

عضو هیأت علمی مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمته

مقدمه

بازنویسی متون درسی پایانی ندارد. دوستانم گاهی از من می پرسند که تا کی باید به این کار ادامه دهم، خود من هم گاهی از کار خودم تعجب می کنم. حقیقتش این است که هر گاه تحریر تازه‌ای از کتابم پدید آورده‌ام، احساس کرده‌ام (و به ویراستارم گفته‌ام) که اکنون کتاب تا حد ممکن قابل قبول شده و کار تازه‌ای برای انجام دادن باقی نمانده است؛ اما پس از چند سالی نظرم کاملاً عوض می شود. چیزهای بیشتری در باره مباحثم می آموزم؛ احساس می کنم که کتاب را می توان به طور سودمندی بازسازی کرد؛ از عبارات خودم راضی نمی شوم؛ به اصلاحات آموزشی می اندیشم و می بینم که پژوهش پیشرفت کرده و کشفیات تازه‌ای وجود دارد (مثلاً در همین موضوع ما، *انجیل یهودای اسخریوطی* منتشر شده است). از این رو، دست به کار می شوم و می کوشم برخی از مطالب را باقی بگذارم و برخی دیگر را اصلاح کنم.

وضع و چارچوب این تحریر چهارم مانند تحریرهای پیشین است و صورت اصلی آن تغییر نیافته است. رویکرد کتاب هنوز هم به شدت تاریخی است و عهد جدید در آن ضمن همه مکتوبات مسیحی صد سال نخست کلیسا قرار دارد؛ همه آن مکتوبات نیز در زمینه تاریخی گسترده تر حرکتی قرار گرفته اند که عیسی آن را آغاز کرد و پیروانش آن را ادامه دادند؛ و آن حرکت مسیحی گسترده تر در جهان تاریخی و سیاسی و دینی امپراطوری روم (مشمول بر ادیان مشرکانه و یهودیت) قرار می گیرد. هنگامی که در اواسط دهه ۱۹۹۰ نوشتن این کتاب را آغاز کردم، از اینکه متون درسی عموماً این نوع رویکرد تاریخی را جدی نمی گیرند، اندکی تعجب کردم؛ اکنون آن رویکرد بسیار رواج یافته است و من از استادانی حتی در زمینه های الهیاتی که چشم انداز تاریخی کتابم را ارج می نهند، سپاسگزارم. این چشم انداز ممکن ساخته است که آنان در کلاس درس به رشته الهیاتی خود بپردازند، بدون اینکه لازم شود که با دیدگاه های الهیاتی این کتاب درگیر شوند.

هنگامی که تصمیم گرفتیم کتاب را اصلاح کنیم، رابرت میلر (Robert Miller) ویراستار آن در انتشارات دانشگاه آکسفورد کریمانه موافقت کرد که در باره مطالب کتاب از استادانی که از آن استفاده می‌کنند و استادانی که از آن استفاده نمی‌کنند، نظرخواهی شود. از این کار نتایج جالب توجهی به دست آمد، زیرا هر دو گروه به طور یکسان می‌گفتند که خواسته همه این است که مطالب دیگری بر کتاب افزوده شود، بدون اینکه حجم آن افزایش یابد. تخصص من علم منطق نیست، ولی به نظر من این دو خواسته را نمی‌توان با هم جمع کرد.

این نظرخواهی ضمناً نشان داد که شماری از استادان از کل این کتاب استفاده نمی‌کنند، بلکه فصول مخصوصی از آن را طبق ماده درسی و برنامه خودشان برمی‌گزینند. این امر مشوق من شد و دانستم که اگر مطالبی بر آن بیفزایم، به آنان کمک می‌شود که بخش‌هایی از آن را که بهتر و منسجم‌تر و با شیوه تدریس آنان مناسب‌تر است، برگزینند. علاوه بر این، استادانی که می‌خواهند از متونی خلاصه‌تر استفاده کنند، می‌توانند از کتابی به نام مقدمه‌ای کوتاه بر عهد جدید (*A Brief Introduction to the New Testament*) (باز هم از انتشارات دانشگاه آکسفورد) که مخصوصاً برای این هدف نوشته‌ام، بهره‌مند شوند.

به هر حال، این تحریر چهارم از سه تحریر پیشین چندان طولانی‌تر نیست و مطالبی را به طور پراکنده بر آن افزوده‌ام، مانند بررسی اناجیل غیرقانونی در فصل ۱۳ که *انجیل یهودا* را که تازه کشف شده، در آن بررسی کرده‌ام، همچنین ده «خانه» دیگر که در سراسر کتاب توزیع شده است. بخش‌هایی از کتاب را نیز بازنویسی کرده‌ام، مخصوصاً فصل آخر آن را که به نقد متون اختصاص دارد و آن موضوعی است که بیش از سی سال به آن بسیار علاقه‌مند بوده‌ام و در نتیجه، نگارش آن از همان تحریر اول دشوارترین بخش کتابم بوده است.

شاید مهم‌ترین تغییرات این تحریر جا به جایی مباحث کتاب است. خوانندگان تحریرهای پیشین از اینکه بحث مفصل در باره یهودیت فلسطینی تا اواسط کتاب مطرح نشده بود، پیوسته شکایت داشتند. من به تغییر دادن ترتیب مباحث مایل نبوده‌ام، زیرا تصور من پیوسته این بوده است که برای شناخت یک یهودی فلسطینی [یعنی عیسی] آگاهی از یهودیت فلسطینی اهمیتی ویژه دارد و ما تا همه اناجیل را (که از نظر من فلسطینی نیستند) بررسی نکنیم، به مبحث عیسای تاریخی دست نمی‌یابیم. ولی در نهایت تسلیم فشارها شده‌ام و بحثی را که در فصل ۱۵ بوده است، برداشته و آن را به فصل ۳ که جدید است، منتقل کرده‌ام (ترتیب فصول ۲ و ۱۵ و ۱۶ را نیز بر اساس آن تغییر داده‌ام). اکنون که به

نتیجه این کارها می‌نگرم، می‌پذیرم که مسیر بهتری را پیموده‌ام (گاهی حق با نقادان ماست). دانشجویان از همان ابتدای این تحریر جدید در باره تاریخ فلسطین و «احزاب» یهودی (فریسیان و صدوقیان و احزاب دیگر) چیزهایی می‌آموزند. استادانی که می‌خواهند هنگام بررسی عیسای تاریخی این مطالب را به دانشجویانشان یادآوری کنند، می‌توانند به سادگی آنان را به فصل ۳ حواله دهند.

سرانجام، سخنی باز هم آموزشی در باره اهمیت خانه‌هایی که در پایان هر فصل گذاشته‌ام. آن خانه‌ها را دوستم دیل مارتین (Dale Martin) که اکنون استاد دانشگاه ییل است، هنگام نگارش نخستین تحریر در اواسط دهه ۱۹۹۰ پیشنهاد کرد. من بی‌درنگ پیشنهاد وی را پذیرفتم، زیرا دانستم که حضور آن خانه‌ها هم یکنواختی مباحث را از بین می‌برد (در مقابل سایر متون درسی که مطالب را صفحه به صفحه دنبال هم نوشته‌اند) و هم موضوع بحث را ملموس و جذاب می‌کند. من از برخی از استادان شنیده‌ام که دانشجویان آنان مطالب خانه‌های مذکور را نمی‌خوانند و من در اینجا می‌خواهم به آنان گوشزد کنم که خودم آن خانه‌ها را بهترین بخش کتاب می‌دانم، زیرا در آنها غالباً جذاب‌ترین موضوعات بررسی شده است. برخی از آن مطالب عمداً به صورت طنز ارائه شده‌اند و این امری نادر است. به هر حال، من امیدوارم دانشجویان به خواندن آنها تشویق شوند، زیرا آنها مشتمل بر انبوهی از اطلاعات سودمندند که برخی از آنها حتی برای حفظ کردن شایستگی دارند. من برای اینکه آن خانه‌ها جذاب باشند، دو نوع عنوان برای آنها برگزیده‌ام: عنوان خانه‌های مشتمل بر اطلاعات جذاب را «نگاهی دیگر به گذشته» و عنوان خانه‌های مشتمل بر مطالب لغزگونه و بحث‌انگیز را «نظر شما چیست؟» گذاشته‌ام.

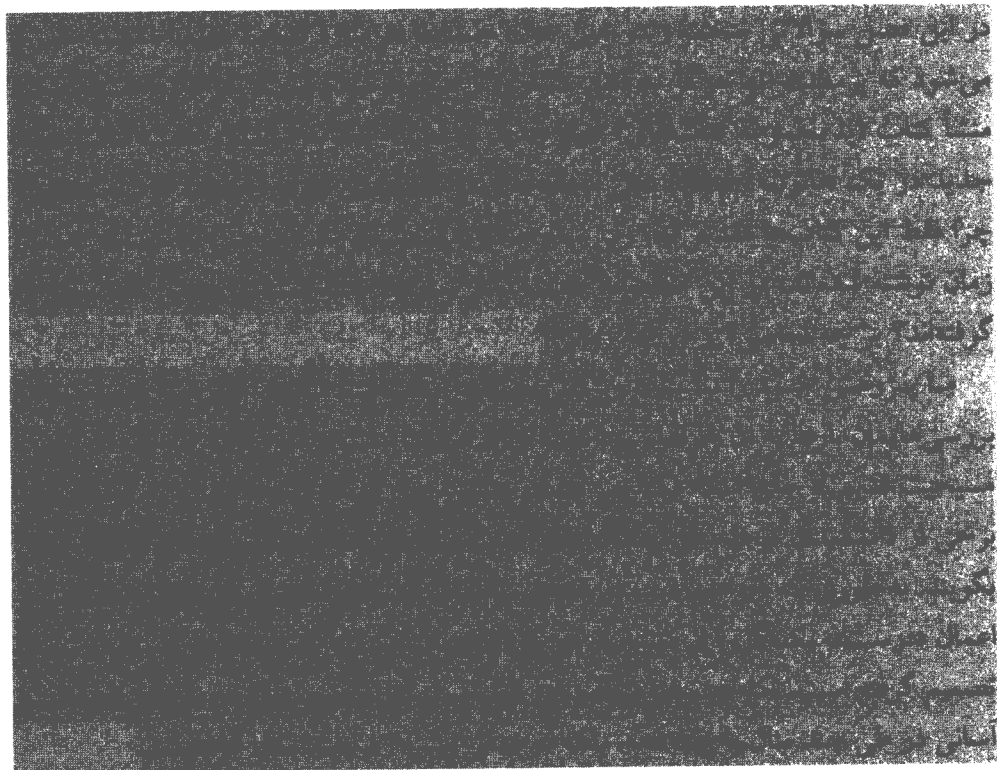
هنگام نگارش تحریرهای مختلف این کتاب ده‌ها تن به من کمک کرده‌اند و من از همه آنان بسیار سپاسگزارم. فهرست کردن نام همه آنان یک صفحه را پر می‌کند و مسلماً نام برخی از قلم می‌افتد. بنا بر این، من از اینکه نمی‌توانم بدهکاری‌های خود را بشمارم، معذرت می‌خواهم. اما دوست دارم از چند دانشمند که بیش از همه در طول این سال‌ها برای خلق این اثر یا آثار دیگرم مددکار من بوده‌اند، قدردانی کنم. [مؤلف نام‌های آنان را در اینجا آورده است].

۱

عهد جدید چیست؟

مسیحیان قدیم و مکتوباتشان

انتظار از این فصل

مسیحیت در جهان امروز پدیده‌ای بسیار متنوع است. شما می‌توانید این حقیقت را از هر واعظ پنطیکاستال که در مراسم عشای ربانی کلیسای کاتولیک رومی شرکت کرده یا از هر راهب ارتدکس یونانی که تصادفاً به خیمهٔ تجدید حیات^۱ یک فرقهٔ تعمیدی رفته یا از هر راهبهٔ کلیسای اسقفی که از مراسم عبادی فرقهٔ گواهان یهوه بازدید کرده است، بپرسید. البته موارد اشتراکی نیز میان بسیاری از گروه‌های مسیحی وجود دارد؛ ولی هنگامی که شما اعتقادات و اعمال یکی از اعضای فرقهٔ ماریه‌دستان^۲ منطقهٔ آپالاشیای آمریکا را با اعتقادات و اعمال یکی از پیروان کلیسای مشایخی نیوانگلند مقایسه کنید، از اینکه نقاط اختلاف آنان از نقاط اشتراکشان بیشتر است، شگفت‌زده خواهید شد.

آیا این تنوع شدید چیزی نوپدید است؟ ظاهراً بسیاری از مردم چنین می‌اندیشند و تصور می‌کنند که مسیحیت در اصل یک واحد منسجم بوده، ولی با گذشت زمان (مخصوصاً از دورهٔ اصلاحات پروتستانی) وحدتش شکسته و خودش منقسم شده است. ولی مورخان می‌دانند که تفاوت‌های مسیحیت امروزی در قیاس با آنچه در گذشته‌های دور میان مؤمنان وجود داشته، بسیار ناچیز است. اگر ما ۱۸۵۰ سال به عقب برگردیم، در اواسط قرن دوم کسانی را می‌یابیم که خود را مسیحی می‌دانستند ولی عقایدی داشتند که چشم امروزی آنها را ندیده و گوش امروزی آنها را نشنیده است: مسیحیانی که به وجود ۲ یا ۳۰ یا ۳۶۵ خدای گوناگون معتقد بودند، مسیحیانی که عهد عتیق را کتابی بد می‌دانستند که آن را خدایی بد الهام کرده است، مسیحیانی که می‌گفتند خدا جهان را نیافریده و هرگز هیچ کاری به آن ندارد، مسیحیانی که معتقد بودند عیسی جسم انسانی نداشت یا نفس انسانی نداشت یا اینکه هرگز متولد نشد یا هرگز نمرد.

البته بسیاری از مردم امروزی خواهند گفت که دیدگاه‌های مذکور به مسیحیت ربطی نداشته است. ولی آنچه موجب شگفتی یک مورخ می‌شود، این است که مردم آن روزگار این دیدگاه‌ها را مربوط به مسیحیت می‌دانستند. علاوه بر این، آن مؤمنان پیوسته مدعی بودند که اندیشه‌هایشان را خود عیسی تعلیم داده است. در بسیاری از این موارد آنان می‌توانستند به سندی مکتوب متوسل شوند، زیرا همهٔ آنان منابعی در دست داشتند که ادعا می‌شد آنها را رسولان عیسی نوشته‌اند.

۱. چادزی بسیار بزرگ که برای سخنرانی‌های دینی در برخی از میدان‌های آمریکا بر پا می‌شود.
۲. Snake handlers عنوان برخی از فرقه‌های انجیلی در آمریکا که تحت تأثیر عبارتی از انجیل مرقس (۱۶:۲۸) در مراسم عبادی خوش مارهایی سمی به دست می‌گیرند و تا کنون بیش از ۱۰۰ تن از آنان بر اثر مارگزیدگی جان باخته‌اند؛ جمعی هم سخت آسیب دیده‌اند.

عهد جدید نیز شامل کتاب‌هایی است که تصور می‌شود آنها را رسولان عیسی نوشته‌اند. اما این کتاب‌ها تعلیم نمی‌دهند که چند خدا وجود دارد یا اینکه آفریدگار جهان بد است یا اینکه عیسی جسم حقیقی نداشته است. آیا بر اساس شواهد تاریخی می‌توان پذیرفت که کتاب‌های عهد جدید را واقعاً رسولان عیسی نوشته‌اند و کتاب‌های مشتمل بر دیدگاه‌های مخالف آنها مجعول‌اند؟ واقعاً به چه علت برخی از کتاب‌های منسوب به رسولان در عهد جدید قرار گرفته‌اند و برخی دیگر نه؟ علاوه بر این، حتی اگر کتاب‌های درون عهد جدید در باره برخی مسائل اساسی مانند یگانگی خدا با هم موافق‌اند، آیا امکان ندارد که در باره مسائلی دیگر مانند هویت عیسی با هم اختلاف داشته باشند؟ به عبارت دیگر، اگر مسیحیان در قرن دوم یعنی حدود ۱۵۰ سال پس از عیسی به سلسله‌ای از باورها معتقد شده‌اند، آیا می‌توان گفت که مسیحیان قرن اول (یعنی زمانی که کتاب‌های عهد جدید در حال نگارش بودند) نیز چنین عقایدی داشته‌اند؟ آیا همه مسیحیان قدیم بر نقاط اساسی دینشان اتفاق نظر داشته‌اند؟

اینها برخی از قضایایی است که ما هنگام بررسی قدیم‌ترین آثار مسیحی در باره آنها بحث خواهیم کرد. البته نه فقط این قضایا، بلکه طیف بسیار گسترده‌ای از مسائل مهم و جذاب دیگر در باره عهد جدید — مانند منشأ آن کتاب و هویت مؤلفانش و ماهیت پیام آنان — مطرح خواهد شد و ما در صفحات آینده با بسیاری از این مسائل به طور کاملاً مشروح سر و کار خواهیم داشت، ولی اینجا برای بررسی قضیه تنوع مسیحیت محل مناسبی است. طرح این قضیه ما را وارد مسائل مهمی در باره مراحل قدیم دین مسیحی می‌کند که از تعالیم عیسی آغاز می‌شود. همچنین بحث کنونی ما می‌تواند ماهیت عهد جدید و علت و شیوه گرد آمدن آن کتاب‌های گوناگون در یک مجموعه را روشن کند، مجموعه‌ای که مسیحیان آن را «قانون» کتاب مقدس خودشان می‌نامند (خانهٔ ۱.۱ را بنگرید).

تنوع مسیحیت قدیم

همان طور که اشاره شد، بر مبنای اسناد، نسبت دادن تنوع مسیحیت به قرن دوم یعنی پس از نگارش کتاب عهد جدید، از نسبت دادن آن به قرن اول تا اندازه‌ای آسان‌تر است؛ زیرا کاملاً روشن است که اسناد بیشتری از این دوره در دست داریم. حقیقت این است که تنها نوشته‌های مسیحی قابل اعتماد مربوط به قرن اول همان‌هایی هستند که در عهد جدید قرار گرفته‌اند، هرچند ما می‌دانیم که کتاب‌های دیگری نیز در همان دوره نوشته شده است. از

این رو، ما بحث خود را با بررسی چند نمونه از گونه‌های متأخر مسیحیت آغاز می‌کنیم، سپس می‌بینیم که ارتباط آنها با بررسی عهد جدید چیست.

مسیحیان یهودی مسلک معتقد به پسرخواندگی

ابتدا صورت دین گروهی از مسیحیان یهودی مسلک قرن دوم را در نظر آرید که گفته می‌شود در فلسطین، در شرق رود اردن، می‌زیسته‌اند. این مؤمنان عیسی را انسان برجسته‌ای می‌دانستند که در رعایت شریعت یهودی از همه پارساتر بود و خدا او را به پسری خودش انتخاب کرد. در حقیقت، عیسی هنگامی که تعمید یافت، «پسرخوانده» شد. زیرا او هنگامی که از آب‌های رود اردن بیرون آمد، دید که آسمان گشوده شده است و روح القدس مانند کبوتری بر او فرود می‌آید و صدایی از آسمان می‌گوید: «تو پسر من هستی، من امروز تو را تولید کردم»^۱.

این مسیحیان که گاهی «ایونی» خوانده می‌شوند، معتقد بودند که روح خدا به عیسی قدرت بخشید تا معجزات مهمی از او صادر شود و او حقیقت خدا را تعلیم دهد. سپس او در پایان عمرش با مردن به عنوان قربانی داوطلبانه بر روی صلیب برای گناه جهانیان، رسالت الهی خود را انجام داد و قربانی شدن وی همه قربانی‌ها را منسوخ کرد. سپس خدا او را از مردگان برانگیخت. آنگاه عیسی به آسمان صعود کرد و او اکنون در آنجا فرمانروایی می‌کند.

نکته قابل توجهی در این باورها دیده نمی‌شود مگر اینکه انسان اندکی بیشتر به جزئیات آنها بپردازد. زیرا به عقیده این مسیحیان، عیسی با اینکه برگزیده خدا بود، خودش الوهیت نداشت. عیسی از باکره متولد نشد و پیش از تولدش وجود نداشت و خدا نبود. خدا او را پسرخوانده خود و نجات‌دهنده جهان قرار داد. از این رو، دیگران این گروه را «معتقدان به پسرخواندگی» نامیدند. آنان خدا نامیدن عیسی را دروغی کفرآمیز می‌دانستند. زیرا اگر عیسی خدا باشد، پدرش هم خدا باشد، دو خدا مطرح می‌شود. ولی کتاب مقدس یهودی به طور مؤکد می‌گوید: «ای اسرائیل، بشنو: یهوه خدای ما یهوه واحد است» (تثنیه ۴:۶).

این مسیحیان معتقد بودند که همین خدای واحد بنی اسرائیل را برگزید و شریعت خود را (از طریق کتاب مقدس یهودی) به آنان عطا کرد. علاوه بر این، عیسی تعلیم می‌داد که پیروانش باید به کل و جزء شریعت (مگر احکام مربوط به قربانی حیوانی — زیرا این مسیحیان خود عیسی را قربانی کامل می‌دانستند) عمل کنند و نه فقط به ده فرمان! کسانی که یهودی متولد نشده‌اند، باید نخست یهودی شوند تا بتوانند از عیسی پیروی کنند. این

۱. اصل این عبارت در مزامیر ۷:۲ آمده است و اناجیل آن را به صورت‌هایی اقتباس کرده‌اند. صورت بالا از انجیل لوقا ۲۲:۳ (مطابق قدیم‌ترین نسخه‌ها) نقل شده است. م

پیروی برای مردان عبارت بود از ختنه؛ و برای مردان و زنان عبارت بود از رعایت مقررات سبت و احکام غذای کوشر [یعنی حلال].

مسیحیان مذکور ایمانشان را بر چه اساسی سامان می‌دادند و می‌فهمیدند؟ آنان کتاب مقدسی داشتند که به زبان عبری نوشته شده بود و ادعا می‌کردند که تعالیم خود عیسی در آن آمده است. آن کتاب باید به آنچه امروزه «انجیل متی» نامیده می‌شود، شباهت داشته باشد (البته بدون دو فصل نخست آن). در باره سایر بخش‌های عهد جدید یعنی سه انجیل دیگر و اعمال رسولان و رساله‌ها و کتاب مکاشفه چه باید گفت؟ شاید عجیب به نظر برسد که بگوییم این مسیحیان یهودی مسلک در باره برخی از این نوشته‌ها چیزی نشنیده بودند و برخی دیگر را کاملاً رد می‌کردند. به ویژه آنان پولس را که یکی از برجسته‌ترین نویسندگان کتاب عهد جدید ماست، یک بدعتگذار اصلی می‌دانستند و نه یک رسول. آنان می‌گفتند از آنجا که پولس از روی کفر تعلیم داده که مسیح شریعت یهودی را نسخ کرده است، نوشته‌های او را باید بدعت‌آمیز و مردود دانست. خلاصه اینکه مسیحیان یادشده در قرن دوم قانون عهد جدید کنونی را در اختیار نداشتند (خانهٔ ۱.۱ را بنگرید).

مسیحیان مرقیونی

مسیحیان یهودی مسلک معتقد به پسرخواندگی تنها گروهی نبودند که عهد جدید ما را نداشتند. گروه مسیحی دیگری را نیز در نظر آرید که از اواسط تا اواخر قرن دوم در عمده مناطق اطراف دریای مدیترانه پراکنده شده بودند و شمار بزرگی از مجامع آنان مخصوصاً در آسیای صغیر (ترکیهٔ امروزی) شکوفا شد. مخالفانشان آنان را «مرقیونی» می‌نامیدند، زیرا آنان پیرو گونه‌ای از مسیحیت بودند که دانشمند و انجیل‌نگاری به نام «مرقیون» در قرن دوم آن را پدید آورده بود و ادعا می‌کرد که وی تعالیم درست مسیحیت را در نوشته‌های پولس یافته است. مرقیون در مخالفت کامل با مسیحیان یهودی مسلک شرق رود اردن، پولس را رسولی حقیقی می‌دانست که مسیح به طور خاص پس از رستاخیزش به او ظاهر شده است تا او را در حقیقت انجیل شریک کند. مرقیون می‌گفت پولس در ابتدا یهودی خوبی بود که به تمام جزئیات شریعت عمل می‌کرد، ولی ظهور مسیح برای او به طور یقین ثابت کرد که شریعت یهودی در طرح الهی برای بازخرید نقشی ندارد. مرقیون مدعی بود که نوشته‌های پولس به طور مؤثر انجیل مسیح را بالاتر و در مقابل شریعت یهودی قرار داده و آن رسول مصرانه از مسیحیان خواسته است که شریعت یهودی را کاملاً رها کنند.

به عقیده مرقیون و پیروانش دینی که عیسی (و رسولش پولس) تبلیغ می‌کردند، با دینی که در کتاب مقدس یهودی یافت می‌شود، تفاوت‌های کاملاً آشکاری دارد. آنان می‌گفتند در حالی که خدای یهودیان افراد نافرمان را مجازات می‌کند، خدای عیسی رحمت و مغفرتش را گسترش می‌دهد؛ در حالی که خدای یهودیان می‌گوید: «چشمی در برابر چشمی و دندانانی در برابر دندانانی»، خدای عیسی می‌گوید: «رخساره دیگر را نیز به سوی او بگردان»؛ و در حالی که خدای عهد عتیق به بنی‌اسرائیل می‌گوید شهر اریحا را با کشتن همه مردمش — از مرد و زن و کودک — بگشایید، خدای عیسی می‌گوید به دشمنانتان محبت کنید. اشتراکات این دو خدا چیست؟ پیروان مرقیون می‌گفتند: هیچ. آنان معتقد بودند که دو خدای متفاوت و غیر مرتبط با یکدیگر وجود دارد: خدای یهودیان و خدای عیسی.

مسیحیان مرقیونی معتقد بودند که عیسی به خدای خشمگین و عادل یهودیان که جهان را آفرید و بنی‌اسرائیل را برگزید تا قوم خاص او باشند، تعلق ندارد. در حقیقت، عیسی آمد تا مردم را از دست این خدا نجات دهد. علاوه بر این، از آنجا که عیسی در آفریدگار نقشی نداشت، او نمی‌توانست به جهان مادی که به دست خدای آفریدگار ساخته شده است، ارتباطی واقعی داشته باشد. بنا بر این، عیسی به طور حقیقی متولد نشده و بدنی مرکب از گوشت و خون واقعی نداشته است. پس عیسی چگونه گرسنه و تشنه می‌شد و چگونه از او خون بیرون آمد و مرد؟ به عقیده پیروان مرقیون همه اینها ظاهری بود و عیسی فقط وانمود می‌کرد که انسان است. از آنجا که خود خدای حقیقی به زمین آمده بود تا مردم را از خدای متقم یهودیان برهاند، عیسی هرگز متولد نشد، هرگز گرسنه و تشنه و خسته نشد و هرگز خون از او بیرون نیامد و نمرد. جسم عیسی یک شیخ بود.

تقابل بین مسیحیان یهودی‌مسلک و پیروان مرقیون شدید بود. یک گروه می‌گفت که عیسی کاملاً انسان بود و نه خدا، گروه دیگر می‌گفت که او کاملاً خدا بود و نه انسان. یک گروه بر وجود فقط یک خدا پافشاری می‌کرد، گروه دیگر می‌گفت که واقعاً دو خدا وجود دارد. یک گروه می‌گفت که خدای حقیقی جهان را آفرید و بنی‌اسرائیل را فرا خواند تا قوم او باشند و شریعت را به آنان داد، گروه دیگر می‌گفت که خدای حقیقی هرگز به جهان و بنی‌اسرائیل کاری نداشته است. یک گروه مدعی بود که مؤمنان باید از شریعت پیروی کنند، گروه دیگر مدعی بود که آنان باید شریعت را کاملاً رها کنند. هر دو گروه خود را مسیحیان حقیقی می‌دانستند.

مهم‌تر برای مقصود ما این است که گروه‌های مذکور دیدگاه‌های خود را به منابع

یکسانی مستند نمی‌کردند. بر عکس، در حالی که مسیحیان یهودی مسلک پولس را بدعتگذار و مردود می‌شمردند، پیروان مرقیون از او به عنوان بزرگترین رسول پیروی می‌کردند. علاوه بر این، پیروان مرقیون به جای گرایش به تحریری از انجیل متی، از تحریری ناقص از چیزی شبیه انجیل لوقا با ده رسالهٔ پولس (که همهٔ آنها در عهد جدید یافت می‌شوند و رساله‌های اول و دوم به تیموتاؤس و رساله به تیتس جزو آنها نبودند) استفاده می‌کردند. ولی حتی این رساله‌ها همان‌هایی نبودند که ما امروزه می‌بینیم. مرقیون معتقد بود که بدعتگذاران قدیم با افزودن مطالبی مثبت در بارهٔ خدای یهودیان و آفرینش و کتاب‌های مقدس او در این رساله‌ها تصرف کرده‌اند؛ از این رو، وی آن مطالب را از آن رساله‌ها حذف کرد و کتاب مقدسی را تحویل پیروانش داد که با کتاب مقدس امروزی مسیحیان کاملاً متفاوت بود. آن کتاب مقدس یازده کتاب داشت که همهٔ آنها کوتاه شده بودند و هیچ یک از کتاب‌های عهد عتیق میان آنها نبود.

مسیحیان گنوسی

مسیحیان یهودی مسلک معتقد به پسرخواندگی و مرقیونیان تنها گروه‌هایی نبودند که در قرن دوم برای عضوگیری با یکدیگر رقابت می‌کردند. در واقع، گروه‌های فراوان دیگری هم بودند که از طیف گسترده‌ای از اعتقادات مستند به منابعی دیگر پشتیبانی می‌کردند. برخی از معروف‌ترین آنها فرقه‌های مختلف مسیحیان «گنوسی» بودند و این نام از آن رو به آنان داده شده بود که می‌گفتند برای نجات، گونه‌ای «گنوسیس» (gnosis در زبان یونانی یعنی «معرفت») لازم است.

ما می‌دانیم که مسیحیان گنوسی قرون دوم و سوم در مناطق شهری عمدهٔ اطراف دریای مدیترانه به ویژه مصر و سوریه و آسیای صغیر و رم و گل زندگی می‌کردند. گنوسیان بسیار متنوع بودند و گروه‌های مختلف آنان باورهای داشتند که در اصول با هم متفاوت بودند (فصل ۱۲ را بنگرید). برخی از گنوسیان با آموزهٔ مرقیون مبنی بر اینکه عیسی کاملاً خدا بود و مطلقاً انسان نبود، موافقت داشتند و به همین علت، مانند وی می‌گفتند که عیسی خدایی بود کاملاً متفاوت با خدایی که این جهان را آفریده است. برخی دیگر از آنان عیسی مسیح را دو موجود مجزا می‌دانستند که عبارت بودند از عیسای انسانی و مسیح الاهی. این گنوسیان در اعتقاد به اینکه عیسی پارساترین انسان روی زمین بود و هنگام تعمید چیز خاصی برای او اتفاق افتاد، با مسیحیان یهودی مسلک موافق بودند. اما آنان تصور نمی‌کردند

که خدا وی را پسر خوانده خود قرار داده است؛ بر عکس، آنان معتقد بودند که در لحظه تعمیدش آن موجود الهی که مسیح باشد، در عیسای انسانی حلول کرده و به او قدرت شفا دادن و به طور خاص تعلیم دادن بخشیده است. در پایان زندگی عیسی اندکی پیش از مرگش، مسیح دوباره از او جدا شده و به آسمان بازگشته است. به همین علت، عیسی هنگام دلتنگی روی صلیب فریاد زد: «الاهی الاهی، چرا مرا واگذاردی؟» (قس.: مرقس ۱۵: ۳۴).

ولی مسیح الهی چه کسی بود؟ بسیاری از گنوسی‌ها می‌گفتند که او یکی از خدایانی بود که قلمرو الهی را تشکیل می‌دادند. گنوسی‌ها بر خلاف مسیحیان یهودی مسلک که به یک خدا و بر خلاف مرقیونیان که به دو خدا معتقد بودند، وجود خدایان فراوانی را می‌پذیرفتند. برخی از نظام‌های گنوسی را می‌شناسیم که در آنها ۳۰ خدای گوناگون و در برخی دیگر ۳۶۵ خدا وجود داشته است. علاوه بر این، در هیچ یک از نظام‌های مذکور، خدای حقیقی همان خدای عهد عتیق نبود. ولی گنوسی‌ها بر خلاف مرقیون نمی‌گفتند که خدای عهد عتیق صرفاً متقم و عادل است و خدایی است که موازین سخت شریعت را دارد و با کسانی که طبق آن موازین عمل نکنند، بردبار نیست. بسیاری از آنان خدای عهد عتیق را ذاتاً بد می‌دانستند، همان طور که جهان مادی مخلوق وی از نظر آنان بد بود.

گنوسی‌ها خود را از جهان بیگانه احساس می‌کردند و می‌دانستند که به اینجا تعلق ندارند. آنان خود را موجوداتی روحانی و از قلمرو الهی می‌شمردند که خدای بد و زیردستانش آنان را در قلمرو ماده به دام انداخته‌اند. نجات از نظر آنان گریختن از این جهان مادی بود. از این رو، خدایی از قلمرو الهی وارد عیسای انسان شد و پیش از مرگش او را ترک کرد تا بتواند معرفت (گنوسیس) را که برای گریختن لازم است، به ارواح گرفتار برساند.

این بود معرفت پنهانی که نباید آن را به توده‌ها حتی توده مسیحیان افشا کرد. آن معرفت به برگزیدگان یعنی نخبگان که خود گنوسی‌ها باشند، اختصاص داشت. آنان انکار نمی‌کردند که عیسی جمعیت‌ها را آشکارا تعلیم می‌داد، ولی معتقد بودند که او تعلیم پنهانی را که موجب نجات می‌شد، به نخبگانی که می‌توانستند طبق آنها عمل کنند، اختصاص داده بود. گنوسی‌ها این تعلیم را به طور شفاهی منتقل می‌کردند و مدعی بودند که می‌توان آنها را با مطالعه دقیق مکتوبات رسولان به دست آورد. آن تعلیم در زیر سطح پنهان شده‌اند. از این رو، معانی ظاهری آن متون برای گنوسی‌ها مهم نبود و حقیقت ضروری برای نجات فقط در معنای پنهانی که به مفسران گنوسی «اهل معرفت» اختصاص داشت، یافت می‌شد.

مسیحیان گنوسی از آنجا که به معنای ظاهری متونشان وابستگی نداشتند، بر خلاف سایر مسیحیان، مجبور نبودند که گروهی از کتاب‌ها را گرد آورند و حجیت ویژه‌ای را به آنها اختصاص دهند (در مقابل گروه‌هایی مانند مرقیونیان). با این وصف، فرقه‌های گنوسی گوناگون کتاب‌های مطلوب خود را داشتند. ما می‌دانیم که بسیاری از آنان به طور خاص جذب انجیل یوحنا شده بودند و گروه‌های دیگری به انجیل‌هایی علاقه داشتند که مردم این زمان هرگز نام آنها را نشنیده‌اند، مانند *انجیل توماس*، *انجیل مریم*، *انجیل فیلیپس*، *انجیل یهودا* و *انجیل حقیقت*. برخی از این کتاب‌ها اخیراً از سوی باستان‌شناسان کشف شده‌اند. در مورد هر یک از آنها تصور می‌شد که تعالیم درست عیسی و رسولانش را ابلاغ می‌کند. چرا بیشتر این کتاب‌ها در عهد جدید خود ما یافت نمی‌شوند؟ و به چه علت تحریرهایی از مکتوبات متی و لوقا و پولس که مورد استفاده مسیحیان یهودی‌مسلک معتقد به پسرخواندگی و مرقیونیان بود، در عهد جدید وجود ندارد؟ و چرا دیدگاه‌های آن گروه‌ها به طور مساوی در کتاب مقدس مسیحیان نیامده است؟ پاسخ به این سؤالات را می‌توان از داستان یک فرقه مسیحی دیگر در قرن دوم به دست آورد.

مسیحیان «پیش‌راست‌کیش»

مسیحیان «پیش‌راست‌کیش» پیشگامان گروهی بودند که گونه مسلط مسیحیت قرون بعدی شد. این پیشگامان هنگامی که (تقریباً در اوایل قرن چهارم) پیروانی بیش از سایر گروه‌ها به دست آوردند و مخالفانشان را سرکوب کردند، مدعی شدند که دیدگاه‌هایشان پیوسته موضع اکثریت بوده و رقیبانشان همواره «بدعت‌گذارانی» بوده‌اند که رد کردن «باور درست» (معنای دقیق واژه "orthodoxy") را عمداً برگزیده‌اند («بدعت» در یونانی از واژه‌ای به معنای «برگزیدن» می‌آید). ما خودمان اصطلاح «پیش‌راست‌کیش» را فقط ناظر به گذشته استعمال می‌کنیم، اما صاحبان این موضع خودشان نمی‌دانستند که دیدگاه‌هایشان در آینده مسلط خواهد شد و خود را پیشگامان مؤمنان آینده تلقی نمی‌کردند؛ آنان مانند گروه‌های دیگر فقط خودشان را مسیحیان حقیقی می‌دانستند. داستان پیروزی آنان بر مخالفانشان جذاب است، ولی دانشمندان امروزی در باره برخی از ابعاد آن بسیار گفتگو می‌کنند. برخی از مورخان معتقدند که باورهای مسیحیان پیش‌راست‌کیش به مسیحیت اصلی مربوط بوده است؛ برخی دیگر معتقدند که آن باورها با گذشت زمان پدید آمده است. برخی از دانشمندان می‌گویند که مسیحیان پیش‌راست‌کیش پیوسته در سراسر مسیحیت اکثریت داشته‌اند؛ برخی دیگر از تسلط اشکال

گوناگونی از مسیحیت در بسیاری از مناطق اطراف دریای مدیترانه سخن می‌گویند (مانند مسیحیان یهودی مسلک در بخش‌هایی از فلسطین، گنوسیان در بخش‌هایی از مصر و سوریه و مرقیونیان در آسیای صغیر). خوشبختانه ما در اینجا به حل این مسائل دشوار نیازی نداریم. ولی در تلاش مسیحیان پیش‌راست‌کیش برای تسلط، ابعادی وجود دارد که برای این بررسی عهد جدید مستقیماً مهم است. ما می‌توانیم نخست ببینیم که این مسیحیان در قیاس با گروه‌هایی که مورد بررسی ما بودند، چه باورهایی داشتند.

مسیحیان پیش‌راست‌کیش با مسیحیان یهودی مسلک که می‌گفتند عیسی کاملاً انسان بوده است، موافق بودند؛ ولی در انکار الوهیت وی با آنان مخالفت می‌کردند. آن مسیحیان با مرقیونیان که می‌گفتند عیسی کاملاً خدا بوده است، نیز موافق بودند؛ ولی در انکار انسانیت وی با آنان مخالفت می‌کردند. این مسیحیان با گنوسیان که می‌گفتند عیسی مسیح راه نجات را تعلیم می‌داد، موافق بودند؛ ولی هنگامی که آنان می‌گفتند او به جای یک وجود، دو وجود داشته و تعالیم حقیقی او پنهانی و فقط در دسترس اندکی از نخبگان بوده است، با آنان مخالفت می‌کردند. خلاصه اینکه مسیحیان پیش‌راست‌کیش مدعی بودند که عیسی مسیح هم خدا و هم انسان بوده و به جای دو وجود، یک وجود داشته و حقیقت را به شاگردانش تعلیم داده است. آنان مدعی بودند که رسولان تعالیم عیسی را نوشته‌اند و آن نوشته‌ها که از رسولان به پیروانشان منتقل شده است، هنگامی که مستقیماً و به شیوه ظاهری تفسیر شوند، حقیقت ضروری برای نجات را آشکار می‌کنند.

شاید خوانندگانی که با مسیحیت سر و کار دارند، با این دیدگاه‌ها کاملاً آشنا باشند — تعجبی هم ندارد! زیرا طرفی که این دیدگاه‌ها را داشت، در مجادلات برنده شد و شکل مسیحیتی را که تا امروز وجود دارد، تعیین کرد.

بنا بر این، مسیحیان پیش‌راست‌کیش می‌کوشیدند به ادعاهای گروه‌های مخالف واکنش نشان دهند. بخشی از تلاش آنان مقتضی بود که برخی از اسنادی را که ادعا می‌شد رسولان آنها را نوشته‌اند ولی با اعتقادات آنان مخالف بود، مردود بشمارند؛ مانند *انجیل پطرس*، *انجیل فیلیپس* و *انجیل توماس* که معلوم شد همه آنها دیدگاه‌های گنوسیان را تأیید می‌کنند. اما برخی از نوشته‌های مورد استفاده گروه‌های مخالف میان مسیحیان پیش‌راست‌کیش نیز کاملاً رواج یافتند. مثلاً مسیحیان یهودی مسلک انجیل متی را بسیار دوست می‌داشتند و بسیاری از گنوسیان به انجیل یوحنا علاقه‌مند بودند. در واقع، مؤمنان پیش‌راست‌کیش با پذیرفتن و حجیت بخشیدن به

هر دو انجیل توانستند میان ادعاهای «بدعت‌آمیز» آن دو گروه که هر یک می‌خواست حجیت نهایی را به خود اختصاص دهد، تعادل ایجاد کنند.

به دیگر سخن، از آنجا که عیسی در یک انجیل کاملاً انسان و در انجیل دیگر کاملاً خدا بود، مسیحیان پیش‌راست‌کیش با پذیرفتن حجیت هر دو انجیل به عنوان کتاب مقدس توانستند مدعی شوند که هر دو دیدگاه درست است و تأکید بر انسانیت تنها یا الوهیت تنهای عیسی تحریف حقیقت است. شکل دادن نهایی به قانون کتاب مقدس در مجامع مسیحیت پیش‌راست‌کیش عمدتاً تلاشی بود برای نشان دادن آنچه مسیحیان واقعی باید باور داشته باشند؛ و آن چیزی بود که با کنار گذاشتن برخی از دیدگاه‌ها و کنار آمدن با برخی دیگر ممکن شد.

از آنجا که گروه پیش‌راست‌کیش سرانجام (دست‌کم در قرن چهارم) در مسیحیت سلطه یافت، مسیحیان همه نسل‌های بعدی قانون کتاب مقدس پیش‌راست‌کیشی را پذیرفتند و قانون‌های مورد قبول رقیبان را رد کردند.

قانون کتاب مقدس عهد جدید

مقصود ما از چشم‌انداز گذشته این نبود که گزارش کاملی از مسیحیت قرن دوم داده باشیم، بلکه صرفاً می‌خواستیم اشاره کنیم که مسیحیت قدیم چقدر متنوع بوده و نشان دهیم که چگونه آن تنوع موجب شده است که مجموعه‌ای از کتاب‌ها در یک قانون مقدس گرد آیند. کتاب مقدس مسیحی در یک روز از ماه ژوئیه سالی که عیسی مرد، از آسمان نیفتاده است. آن کتاب‌ها را نویسندگانی جدا از یکدیگر در زمان‌های گوناگون و سرزمین‌های گوناگون برای جوامعی گوناگون و با انگیزه‌های گوناگون نوشته‌اند. طیف باز هم گسترده‌تری از مسیحیان آنها را در زمان‌های بعد خوانده و سرانجام در مجموعه‌ای که اکنون «عهد جدید» نامیده می‌شود، گرد آورده‌اند. ما پیش از اینکه به بررسی این کتاب‌های گوناگون بپردازیم، باید ببینیم که چگونه و در چه زمانی آن کتاب‌ها (و نه غیر آنها) به تدریج در آن قانون جای گرفته‌اند. در ابتدا می‌توانیم به شکل‌گیری قانون به صورتی که اکنون در دست ماست، نگاهی مقدماتی بیندازیم.

عهد جدید: برخی آگاهی‌های بنیادین

عهد جدید بیست و هفت کتاب دارد که آنها را پانزده یا شانزده نویسنده گوناگون در فاصله

سال‌های ۵۰ تا ۱۲۰ به زبان یونانی خطاب به افراد یا جوامع مسیحی نوشته‌اند (خانه ۱.۳ را بنگرید) همان طور که خواهیم دید، به آسانی نمی‌توان دانست که هیچ یک از آن کتاب‌ها را شاگردان خود عیسی نوشته باشند.

چهار کتاب نخست «انجیل» نام دارند و این نام به معنای «مژده» است. چهار انجیل عهد جدید با نقل داستان‌های زندگی و مرگ عیسی — تولد، رسالت، معجزات، تعالیم، روزهای آخر، تصلیب و رستاخیز او — مژده‌ای را ابلاغ می‌کنند. این کتاب‌ها به طور سنتی به متی و مرقس و لوقا و یوحنا نسبت داده شده‌اند. مسیحیان پیش‌راست کیش قرن دوم ادعا می‌کردند که دو تن از این مؤلفان شاگرد عیسی بوده‌اند: متی باجگیر که در نخستین انجیل به او اشاره شده است (متی ۹:۹) و یوحنا، شاگرد محبوبی که در انجیل چهارم ظاهر می‌شود (مثلاً در یوحنا ۱۹:۲۶). در باره دو انجیل دیگر گفته می‌شود که آنها را یاران رسولان معروف نوشته‌اند: مرقس منشی پطرس و لوقا همسفر پولس. این سنت مربوط به قرن دوم است و نشانی از آن در خود انجیل یافت نمی‌شود؛ عناوین نسخه‌های کنونی (مثلاً «انجیل متی») نیز در نسخه‌های اصلی این کتاب‌ها وجود نداشته‌اند، زیرا مؤلفان آنها خواسته‌اند ناشناخته بمانند.

کتاب بعدی عهد جدید اعمال رسولان است که مؤلف انجیل سوم (که باز هم دانشمندان او را «لوقا» می‌نامند، هرچند هویت او برای ما روشن نیست) آن را نوشته است. اعمال رسولان دنباله انجیل سوم است، زیرا تاریخ مسیحیت را دقیقاً از زمان پس از مرگ عیسی آغاز می‌کند. اهتمام این کتاب عمدتاً به چگونگی گسترش آن دین در سراسر امپراطوری روم، در میان امت‌ها و یهودیان است که اصولاً با تلاش‌های تبشیری پولس رسول صورت گرفته است. بنا بر این، در حالی که انجیل (با نقل زندگی و مرگ عیسی) آغاز مسیحیت را وصف می‌کند، کتاب اعمال رسولان (با نقل کارهای رسولان او) انتشار مسیحیت را شرح می‌دهد.

بخش بعدی عهد جدید شامل بیست و یک «رساله» یعنی نامه‌هایی است که رهبران مسیحی به جوامع و افراد مختلف نوشته‌اند. همه این رساله‌ها به صورت نامه‌نگاری شخصی نیست. مثلاً کتاب عبرانیان به نظر می‌رسد که یک موعظه مسیحی قدیمی باشد و رساله اول یوحنا گونه‌ای کتابچه مسیحی است. با این وصف، همه بیست و یک کتاب ستا «رساله» [epistle به معنای «نامه»] خوانده شده‌اند. در مورد سیزده رساله ادعا شده که پولس آنها را نوشته است؛ و دانشمندان در صحت این ادعا برای برخی از آن رساله‌ها تردید دارند. به هر حال، بیشتر این نامه‌ها خواه از پولس باشند یا از دیگران، به مسائل الاهیاتی یا

امور ویژه جوامع مسیحی دریافت‌کننده نامه‌ها پرداخته‌اند. پس در حالی که اناجیل آغاز مسیحیت و کتاب اعمال رسولان گسترش آن را بیان می‌کنند، رساله‌ها به طور مستقیم‌تر بر اعتقادات و اعمال و اخلاق مسیحی تمرکز دارند.

سرانجام، عهد جدید با کتاب مکاشفه که نخستین نمونه موجود از یک رؤیای مسیحی است، پایان می‌یابد. این کتاب را یک نبی به نام یوحنا نوشته و در آن سیر حوادث آینده را که به نابودی این جهان و ظهور جهانی دیگر خواهد انجامید، شرح داده است. بنا بر این، توجه کتاب یادشده اصولاً به اوج‌گیری مسیحیت است.

سایر مکتوبات مسیحیت قدیم

کتاب‌هایی که وصف کردم، تنها نوشته‌های مسیحیت قدیم نیستند و آنها در ابتدا در یک مجموعه ادبی به نام «عهد جدید» گرد نیامده‌اند. ما مکتوبات مسیحی دیگری نیز از عهد باستان می‌شناسیم که باقی نمانده‌اند. مثلاً پولس رسول در نامه اولش به قرنتیان از رساله‌ای یاد می‌کند که قبلاً برای آنان فرستاده است (رساله اول به قرنتیان ۹:۵) و به نامه‌ای اشاره می‌کند که خود آنان برای وی فرستاده بودند (۱:۷). این نامه‌ها متأسفانه از دست رفته‌اند.

اما برخی از آن مکتوبات غیرقانونی باقی مانده‌اند که معروف‌ترین آنها آثار نویسندگانی به نام «پدران رسولی» است. این افراد مسیحیانی بودند که در اوایل قرن دوم می‌زیستند و برخی از جوامع پیش‌راست‌گیشی برای نوشته‌های آنان حجیت قائل بودند و برخی از آن نوشته‌ها را در رتبه اناجیل و رساله‌های پولس قرار می‌دادند. در حقیقت، برخی از دست‌نویس‌های قدیمی عهد جدید که باقی مانده‌اند، نوشته‌هایی از پدران رسولی را چنان در بر دارند که گویا آنها بخشی از قانون کتاب مقدس بوده‌اند. برخی از نوشته‌های مسیحی نیز که قبلاً ناشناخته بوده‌اند، فقط در قرن بیستم کشف شده‌اند. برخی از نوشته‌ها به روشنی در مقابل مکتوبات عهد جدید هستند و برخی دیگر ظاهراً به عنوان کتاب مقدس مورد استفاده گروه‌های ویژه‌ای از مسیحیان بوده‌اند. شماری از آن مکتوبات خود را به برخی از رسولان نسبت می‌دهند.

معروف‌ترین کشف در سال ۱۹۴۵ در اطراف شهر نجع حمادی مصر رخ داد؛ برخی از کشاورزان که مشغول کاویدن زمین بودند، کوزه‌ای را کشف کردند که در آن سیزده کتاب ناقص با جلد‌های چرمی بود. آن کتاب‌ها که جمعاً پنجاه و دو رساله مکتوب به زبان مصری قدیم معروف به «قبطی» بودند، کلمات قصاری را در بر داشتند. آن نسخه‌ها در